

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14573,Studencki-Komitet-Solidarnosci-w-Krakowie.html>
2021-11-28, 22:13

Studencki Komitet Solidarności w Krakowie

Studencki Komitet Solidarności w Krakowie, powstał 15 V 1977 w czasie czarnego marszu, po śmierci studenta Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie Stanisława Pyjasa. Wyrażał bunt środowisk studenckich przeciwko systemowi komunistycznemu i jego eksponentom – zbiurokratyzowanym i zideologizowanym oficjalnym organizacjom jak SZSP.

Jego założyciele wywodzili się gł. ze środowiska dominikańskiego Duszpasterstwa Akademickiego Beczka w Krakowie (m.in. Bogusław Sonik, Liliana Batko, Józef Ruszar) oraz z zafascynowanej kontrkulturą tzw. grupy Pyjasa (m.in. Bronisław Wildstein) z Domu Studenckiego Żaczek, a także spośród niezależnych działaczy harcerskich. Integracji sprzyjała wcześniejsza współpraca z KOR, w postaci zbierania pieniędzy i podpisów oraz spotkań z działaczami KOR (m.in. 30 IV – 1 V 1977 w Gorcach).

SKS przyjął luźną formułę, bez formalnego członkostwa. Reprezentowało go 10 wymieniających się corocznie rzeczników (w sumie do 1980 ponad 20). Najsilniejsze wpływy miał na UJ, szczególnie na filologię polską i filozofii. Od jesieni 1977 na Akademii Górniczo-Hutniczej istniała autonomiczna grupa SKS, skupiona wokół Zbigniewa Skóry oraz pracownika AGH, Michała Sicińskiego.

SKS koncentrował swe działania na sprawach środowiska akademickiego, realizując koncepcję tworzenia ruchów społecznych. Podejmowano m.in. próby publicznych dyskusji z przedstawicielami władzy, jak np. z Jerzym Jaskiernią w klubie studenckim na Akademii Sztuk Pięknych.

Studentów wzywano m.in. do organizowania samorządów i ośrodków interwencyjnych, obrony autonomii uniwersytetów,

przeciwstawienia się indoktrynacji ideologicznej (jesienią 1978) i cenzurze (akcja przeciwko prohibitom w bibliotekach jesienią 1977) oraz relegowaniu za poglądy. Żądano m.in. prawa do swobodnego posiadania paszportów (wiosną 1979) oraz broniono interesów socjalnych studentów. SKS wsparł także odnowienie manifestacji z okazji rocznic narodowych (od 1978).

Nie udało się zagospodarować buntu studentów z 1977 wobec ich bierności, przeciwdziałania administracji uczelni i oficjalnych organizacji inspirowanych przez PZPR i SB. Ograniczyło to wpływy SKS do kilkudziesięciu uczestników i kilkuset wspierających ich osób, oddziałujących jednak znacznie szerzej. Krakowski SKS stał się też wzorem i inicjatorem zakładania SKS-ów w in. ośrodkach. Szczególnie bliskie były kontakty z Wrocławiem.

SKS, choć współpracował także z ROPCiO, był ściślej zw. z KOR, wykorzystując jego koncepcje i metody. W Krakowie stał się centrum opozycji przed 1980, podejmując też hasła i problemy wykraczające poza środowisko studenckie. Łączył rolę reprezentanta interesów własnego środowiska, z udziałem w szerokim ruchu opozycji. M.in. wspólnie z KOR i ROPCiO bronił osób represjonowanych za poglądy, jak np. aktorów Teatru Ósmego Dnia z Poznania, czy Kazimierza Świtonia, założyciel Komitetu WZZ na Śląsku (jesienią 1978) czy współpracowników NOW-ej (wiosną 1980). Rozszerzano też działania poza PRL, stając w obronie uwięzionych działaczy czechosłowackiej Karty 77. Uczestniczono w głodówkach protestacyjnych i w bojkocie wyborów do Sejmu PRL (wiosną 1980).

SKS organizował też szeroką akcję samokształcenia w postaci klubu dyskusyjnego, późn. w ramach Latającego Uniwersytetu, nast. TKN, we współpracy z DA i pod opieką krakowskiego Kościoła, dzięki życzliwości kard. Karola Wojtyły. Wykłady organizowano m.in. w mieszkaniach Lesława Maleszki, Stanisława Czarnieckiego i B. Sonika. Dochodziło do zatrzymywania wykładowców i rozbijania spotkań przez MO i SB, jak np. wykładu Adama Michnika przy ul. Floriańskiej 11 II 1978. Usiłowano też dotrzeć do młodzieży licealnej i robotniczej przez seminaria, poświęcone gł. historii i

literaturze.

Przełamywano kontrolę cenzury kolportując przywożone z Warszawy wydawnictwa, organizując biblioteki wydawnictw niezależnych i emigracyjnych (na UJ i AGH). SKS przyczynił się do odnowienia drugiego obiegu w Krakowie wydając redagowane wspólnie z in. ośrodkami niezależne pismo „Indeks” i „Sygnał”. Pocz. drukowano potajemnie na powielaczach oficjalnych instytucji. W VIII 1978 własną poligrafię SKS stworzyli przeszkoleni przez NOW-ą Andrzej Mietkowski i Ziemowit Pochitonow, zakładając Krakowską Oficynę Studentów przejętą niedługo późn. przez Henryka Karkoszę (od pocz. 1980 jako Wydawnictwo Kos).

Usiłowano też tworzyć i wspierać przyczółki opozycyjne, m.in. w Tarnowie i Kielcach, co SB starała się zablokować. Próbowano dotrzeć do robotników Nowej Huty poprzez współpracę z Franciszkiem Grabczykiem i kolportaż „Robotnika”, w którego redakcji znalazł się J. Ruszar. Wśród chłopów w Małopolsce i na Rzeszowszczyźnie działał Józef Baran z SKS, organizując ich przeciwko odbieraniu ziemi przez PGR. W roku akademickim 1978/1979 uwidocznił się kryzys SKS. W V 1979 pomimo rozmów nie udało się pozyskać poparcia SKS dla inicjatywy założenia RMP. Wiosną i latem 1980 rozważano utworzenie Klubu Samoobrony Ziemi Krakowskiej, na wzór Poznania i Wrocławia, w nawiązaniu do KSS KOR. Nie zrealizowano tego na skutek wydarzeń lata 1980. Działacze SKS wspierali strajki robotnicze, za co niektórych aresztowano, kilku jednak zdołało dotrzeć do Stoczni Gdańskiej. Od IX 1980 zakładali punkty konsultacyjne wolnych związków i NZS, organizując ich struktury jako doradcy.

Spuścizną SKS były kadry doświadczonych działaczy, którzy odegrali kluczową rolę w tworzeniu „S” i NZS w Krakowie, zaś wypracowane przez nich wzory działalności oraz hasła i postulaty przejęły po VIII 1980 nowe, masowe organizacje.

SB starała się ograniczyć wpływ SKS za pomocą represji, zatrzymań i pobic oraz inspirowania administracji uczelnianej. Do tworzącego się SKS wprowadzono tajnych współpracowników, jak np. L. Maleszka: IV 1976 – I 1990 TW

ps. Ketman/Return/Tomek/Zbyszek) oraz kierujący
Krakowską Oficyną Studentów Henryk Karkosza: II 1979 – I
1990 TW ps. Monika/Waldek) Krakowski SKS
rozpracowywany był przez Wydz. III KW MO w Krakowie w
ramach SOR krypt.: Niepoprawni (1976–1982), Adam
(1976–1981), Alfa (1977–1983), Beta (1978–1982), Gamma I
(1978–1982), Delta (1978–1980), KOS (1980–1985) oraz na
poziomie centralnym przez Dep. III MSW w ramach SOR
krypt. Wasale. Ponadto wiele osób ze środowiska
kontrolowanych było w ramach KE.

Henryk Głębocki

[Kraków](#), [Region Małopolska](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)